

1 DECEMBER 1939.

AFLEVERING 8.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, MICHEL ANGELO-
STRAAT 41, AMSTERDAM-ZUID.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

POSTCHEQUE EN GIRO 15205.

GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.

BANKIERS: INCASSOBANK
(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR 1 6.50 BIJ VOORUITBETALING

EEN NIEUW NATUURMONUMENT.

De zoogenaamde Otterskooi aan het Giethoornsche Meer, de grootste eendenkooi in Europa, is met bijbehorende landerijen verkocht aan een combinatie of vereeniging op het gebied van natuurbescherming.

Het is derhalve waarschijnlijk, dat deze eendenkooi met haar zeldzame vogelkolonies, behouden zal blijven. Zij is gelegen in een gebied, dat te zijner tijd voor inpoldering in aanmerking komt."

Dit bericht vonden wij in De Telegraaf en het stemde ons tot groote blijdschap. Alleen dat woordje „waarschijnlijk” behaagt mij niet. Is het al zoo ver gekomen, dat het „behoud” van een verworven natuurmonument slechts „waarschijnlijk” mag worden geacht?

Helaas is dat maar al te waar. Ontmoetten wij dezer dagen niet een bericht, dat Bussum in de bijeenkomst van de Rijkscommissie van advies voor de Wegen een plan ter tafel heeft gebracht, dat omvat een naar het Zuiden afbuigen van den Rijksweg bij den Keverdijk, de Naardermeer wordt van Noord naar Zuid een paar honderd

meter ten westen van de Karnemelksloot doorsneden met de overbrugging van de spoorlijn, waarna de Hilversumsche Meent wordt bereikt, enz.

Ik weet niet, hoe de Rijkscommissie dit plan heeft beoordeeld, maar het feit alleen, dat men een weg durft te ontwerpen dwars door het Naardermeer heen en wel door het beste deel van het Naardermeer, bewijst dat bij velen de waarde van natuurmonumenten nog niet hoog wordt aangeslagen.

Doch laat ons terugkeeren naar de Otterskooi. Ook die ligt in een gebied waar druk gearbeid wordt aan grondverbetering, inpoldering enz. Dat is de beroemde Kop van Overijssel, welbekend bij de watersportbeoefenaars en natuurvrienden, en misschien wereldbekend om het bijzonder landschap van Giethoorn.

Welnu, dat is nu alles in beroering en het is de groote taak van deze dagen, hier in onderling waardeerend overleg tegelijk met de uitvoering van de rationeele maat-

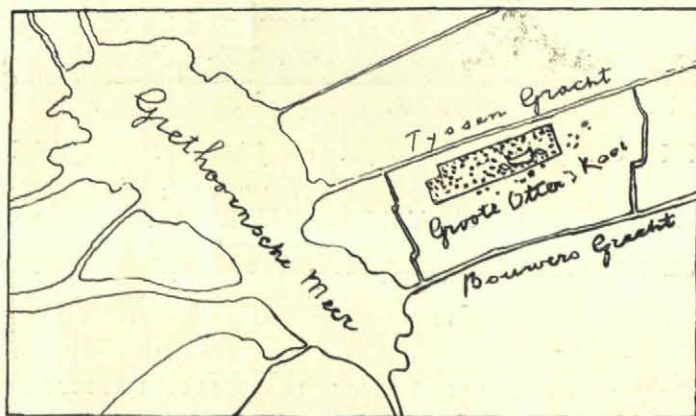

Fig. 1. Ligging van de Groote Otterskooi aan het Giethoornse Meer.

regelen der werkverschaffing, het behoud te verzekeren van de zeer bijzondere schoone en wetenschappelijk bewonderenswaardige landschappen, hier in den Kop van Overijssel. Ruw weg kunnen wij ook zeggen het land en water in de omgeving van Beulaker en Belter Wijde, Giethoornse Meer en Kalenberg.

Eenige jaren geleden is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten reeds begonnen met den aankoop van Bakker's Kooi, waar de groote aalscholverkolonie huist. Een flink stuk moerasgebied er bij verzekert daar het behoud van een werkelijk waardig landschap.

Thans voegt de „combinatie” daar nog de Otter's Kooi bij, die weliswaar niet kan bogen op aalscholvers, maar op een ongeëvenaarde rijkdom van flora en fauna van de zeer merkwaardige „Kooibosschen”, meestal in hoofdzaak een bijzondere vorm van het altijd en overal interessante elzenbroekwoud.

Wat nu die Otterskooi zelve betreft, een mijner correspondenten schrijft mij het volgende:

„Het nieuwe natuurmonument heet de Groote Otterskooi. De Kleine Otterskooi ligt in polderafdeeling II Zuid, tusschen de Tjassensgracht en de Steenengracht juist aan de grens van de afpaling van 1130 meter van de Groote. De Kleine is al jaren in verval en dezen zomer en herfst heeft men een weg door het westelijk gedeelte aangelegd, zoodat een doorkapping is ontstaan. Deze kooien zijn genoemd naar de „Kooikersfamilie” Otter.

Foto G. A. Brouwer.

Fig. 2. *Het wed in de Groote Otterskooi.*

De Groote Otterskooi is zeer oud, zeker ver over de honderd jaar. Er werd in de vorige eeuw veel op gevangen, maar het schijnt, dat de kooi van Harm Pen onder Kalenberg, die omstreeks 1890 moet zijn aangelegd, onze Kooi nog al afbreuk heeft gedaan.

De Kooi met omliggende gronden is ± 40 h.a. groot, waarvan iets minder dan de helft opgaand bosch. Oude Elzen groeien op de noordelijke Kraggen, langs den zuidrand elzen, berken en jonge eiken; onder de berken thans natuurlijk vliegenzwammen. Dan staan er ook nog eenige zware esschen aan het oostelijke wed en wat oude eiken. In dezen tijd van het jaar is het kooibosch erg drassig.

Het wed is een aaneenschakeling van een vijftal vijvers; in het middelste ligt het eilandje van de foto.

De terreinen ten O. van het Kooibosch zijn met dicht struikgewas begroeid: berk, wilg, vuilboom, gagel en een enkele lijsterbes. Op andere plekken is het een bultige buntgrasvegetatie, waartusschen Dophei en veenmosplekken met Zonnedauw. In

Foto G. A. Brouwer.

Fig. 3. Elzenbroekwoud in de Grootte Otterskooi.

het kooibosch zelve veel Kamperfoelie en in den zomer Groot Springzaad. Op een enkele plek de Slangenwortel. Er ligt ten Zuiden van de Kooi ook een enkele smalle pet met Galigaan. Moeraswolfsmelk staat er sporadisch, die is veel talrijker rond het Belter Wijde. Gagel groeit er veel en aan den buitenkant van het Kooibosch veel berken.

Ten Zuiden van de Kooi liggen eenige perceelen hooiland om en om met verwaarloosde rietstriepen en een enkele hooge veenrug begroeid met veenboschbes, een droge mat en struikgewas: berk, gagel, vuilboom, bramen. Op een enkele plek ook Roode boschbes. Iets verder veel welriekende Nachtorchis, op drassige uitgeveende weer dichtgegroeide gaten ook Liparis (*Sturmia*). Ook hier weer veel Zonnedauw en *Parnassia*.

De hooilanden zijn gestrooid, de tweede snede ziet paars van Kattestaart.

Binnen het kooirecht valt het zuidelijk gedeelte van het Giethoornsche Meer, dat vrij ondiep is en een weelderige bodembegroeiing van het kranswier *Tolypella* ver-

toont, waarop de vele Meerkoeten azen, die hier in zomer en herfst pleisteren. Zij behoeven hier en daar maar den kop onder water te steken, om de topjes van het wier te bereiken.

Er broeden in de kooi $\pm$ 165 paar Blauwe Reigers en een kleine 900 paar Roeken, enkele paren Kauwtjes en ettelijke Zwarte Kraaien ook een paar stel Ransuilen en Torenvalken, deze laatste vooral in eendenkorven. Voor deze inbeslagneming van zijn woningen, geeft Vogelbescherming den kooiker ieder jaar een kleine schadeloosstelling. Er huist ook een enkel paar Boomvalken en Wielewalen broeden er geregeld. Verder nestelen er Tjiftjaf, Fitis, Tuinfluiter, Spotvogel, Winterkoning, Matkop, Vink, Rietzanger en andere. De Bruine Kiekendief jaagt geregeld in en om de Kooi. Wulp nestelt in enkele paren in de wijde omgeving (ik zag dit jaar o.a. een nest even ten O. van de Dwarsgracht. Roerdomp en Purpurreigervisschen in en om de kooi, fazanten huizen in den boschrand. Ook moet er vroeger eens een nest met otters in de kooi zijn geweest, thans komt er sporadisch een bunsing.

Het is jammer, dat de begrenzing aan de Noordzijde thans zoo bedorven wordt door het egaliseeren van de bulten ten N. van de Tyssengracht. Feitelijk had hier een strook van circa honderd meter gespaard moeten worden. Een landschapsarchitect zouden de haren te bergen rijzen, als hij den toestand hier aanschouwde.

Het is te hopen, dat de polderafdeeling III, welke geprojecteerd is rondom Dwarsgracht niet tot stand komt, maar dat men in dit gebied op de Gietersche methode hoekje voor hoekje ontgint, waardoor dan het landschapsbeeld niet zoo hevig verandert".

Tot zoover mijn vriend. Ieder natuurkenner voelt, dat wij hier te doen hebben met een juweel van hoge waarde, vooral wie duidelijk gevoelt, dat dit landschap veel en veel meer bevat, dan wat deze voorloopige opsomming geeft. En dan te bedenken, dat de Kop van Overijsel nog meer van die eendenkooien heeft en tal van plassen groot en klein van verschillende structuur met langs de oevers trilvenen, moe-

Fig. 4. *De Slangenwortel, een steeds zeldzamer wordende plant, in de Groote Otterskooi.*

Foto G. A. Brouwer.

rassen, drijftillen: al het romantisch schoon van het aloude landschap van het groote veengebied achter den ouden duinwal. De Groote Otterskooi is als het ware een samenvatting van al dat schoons en doet ons beseffen, van hoeveel belang het is, in het ruime landschap nog meer van dergelijke gebieden te behouden.

Nu de Noordelijke Provincies al meer en meer ontgonnen worden en de Noord-oostpolder het percentage cultuurgebied nog weer doet stijgen, voelen we voor de toekomst een steeds dringender behoefte aan ontspannings- en studieruimte, allereerst voor de bevolking van de streek zelve, maar niet minder voor heel Nederland en Omgeving.

Ook aan Giethoorn en Staphorst komt in dit ontspanningsstelsel een plaats toe. Hopen wij, dat een goed bestudeerd Streekplan hier nog bevredigende oplossingen kan verschaffen.

JAC. P. THIJSSE.

DE SCHUTKLEUR DER TAKSPANNERS.

Onder invloed van Darwin is de belangstelling der biologen voor de *funktie* van bepaalde eigenschappen van dieren sterk toegenomen. Immers slechts een eigenschap die een „nuttige” of „schadelijke” functie had, kon door teeltkeus bevorderd resp. onderdrukt worden. Men streefde er in die tijd naar zoveel mogelijk eigenschappen van dieren als „nuttig” te herkennen, omdat dan immers hun ontstaan (door teeltkeus) verklaard kon worden. Hierbij werd dikwijls onkritisch te werk gegaan, en voor vele veronderstelde nuttige aanpassingen werd de functie slechts met de Franse slag onderzocht.

Na de Darwinistische tijd is het geloof in vele nuttige aanpassingen danig getaand, niet het minst het geloof in visuele aanpassingen zoals „schutkleur”. Doordat men geen bewijzen voor de werking van schutkleur tegenover de natuurlijke vijanden van het schutkleur dragende dier had, werd de houding der biologen tegenover dergelijke aanpassingen een kwestie van geloof, niet een van rationeel oordeel. Overijverige „gelovigen” hebben in populaire verhandelingen steeds over de begrippen schutkleur, schrikkleur, mimikry enz. geschreven alsof het vaststaande feiten waren. Het gevolg is geweest, dat ook het ontwikkelde publiek er zo over ging denken, terwijl juist in biologenkringen al weer een sterke reactie kwam; men nam niet meer voetstoots iets aan, dat niet behoorlijk door feiten gestaafd was. Deze reactie der biologen is zijn doel voorbij geschoten: onder biologen *betwistte* men niet alleen de werking der bewuste aanpassingen, maar men *ontkende* haar. Het ging „wetenschappelijk staan”, om er niet aan te geloven.

Het feit, dat door de „gelovigen” inderdaad in hun groot optimisme te veel als nuttige aanpassing verklaard werd, maakte het voor een zakelijke kritiek ook betrekkelijk gemakkelijk, onjuistheden in de spekulatieve gedachtengangen aan te tonen. Verscheidene biologen hebben zich dan ook met betrekkelijk succes met een